

autem filiorum timor, et hæc à malo recessio, quam magnitudo charitatis gignit, et omne bonum faciendum continet (quoniam non facere bonum quod debeat quoddam malum est, et ob hoc etiam timor iste recedit) ab ipsâ perfectione separari non potest. Quare hic timor Domini et recessio à malo consummata sapientia est, in quâ vite Christianæ perfectio versatur. Hic enim timor imprimi cordi magnam reverentiam erga Deum, et in prosperis et adversis perfectissimè nos divinæ voluntati subdit: imprimi etiam castam quamdam erubescitiam in conspectu Dei, præsertim sui mens in aliquo deficiat; et inclinât ad despicientiam sui ipsius: confert deinde sollicitam diligentiam in divinis obsequiis. Quare hic dicitur: *Timor Domini ipsa est sapientia, et recedere à malo intelligentia*. Quia videlicet timor quasi intellectum excipit, ne in aliquo ab eo quod est Deo placitum exorbitet. Insuper et timor hic sanctus rejicit omnem timorem servilem de morte, de judicio, de inferno, et mandatum de penis et confusioibus hujus vite; et solum recessum à Deo, et teporem charitatis ac diminutionem virtutum metuit: mortificat insuper omnem sinistram intentionem, et facit ut homo in suis exercitiis non scipsum, sed Deum querat: ac tandem parens est profundissimæ humilitatis, quâ quis se omnium vilissimum et indignissimum putat. De hoc timore ait sanctus Augustinus, lib. 14 de Civitate Dei, cap. 7: « Non est timor extrinsecus à malo quod accidere potest, sed tenens in bono quod amitti non potest. » Ubi enim boni adepti amor immutabilis est, profecto, si dici potest, mali cavendi timor securus est. Timoris quippe casti nomine ea voluntas significata est, quâ nos necesse erit nolle peccare; et non sollicitudine infirmitatis, ne forte peccemus, sed tranquillitate charitatis cavere peccatum. » Dicit autem hæc de isto timore in statu beatitudinis, ubi omnino perfectus est; de quo vide quæ diximus, cap. 26, vers. 11.

Apertè ad hunc locum S. Bernardus, lib. de Vita solitaria ad Fratres de monte Dei: « Sapientia, inquit, pietas est, hoc est, cultus, Dei amor, quo eum videre desideramus, et videntes in speculo et enigmata credimus et speramus, et in hoc proficimus, ut eum videamus in manifestatione. Abstinerè verò à malis scientia temporalium est, in quibus nos sumus, in quibus tantum abstinemus à malis, in quantum ad bona studemus. Ad hæc scientiam et ad hæc abstinendum spectare invenitur primò omnium virtutum exercitia, deinde omnium artium vite hujus, in quâ versamur, disciplina. Quorum alterum, id est, studium virtutum, respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientie præferentia spectare, et redolentia suavitate. » Alterum, quod circa corporalia fit exercitia, nisi « fidei religio religetur, deluit in inferiorum vanitatem. »

Cæterum non hic pressè querendum, an Jobus propriè dictam sapientiam scholastico more definire voluerit; neque enim id actus illa vel locus ille de-

poscit; sed gravi sanctoque sensu verba accipienda, qui et apud ætatis nostre sapientes piisque celeberrimus est, ut timorem Dei, mortis meditationem, rerum celestium studium, contemptum mundi, et id genus alia quæ hominem Deo sapientie auctori conciliant, veram sapientiam appellare consuecunt: latè enim hæc patet, et uno verbo explicari nequit; sive appellare lubet cognitionem rerum maximarum per altissimas causas, seu rerum celestium doctrinam, seu querendæ et promovendæ salutis scientiam et eorum quæ ad sempiternam gloriam nos ducant; sive nostræ imbecillitatis malitiæque intelligentiam, è quâ Dei timor oritur; sive divinæ bonitatis comprehensionem, quæ gratos et sanctimoniz cupidos nos facit; seu Numinis colendi scientiam, et in omni vitâ religiosissimè venerandi, quam hoc loco Septuaginta uno verbo *σοφία* vocant. Omnibus enim hæc modis in divinis Codicillis exprimitur, et à magnis et sanctissimis viris explicatur. Isaias eorum salutis in eâ requirit, et sapientiam *divitiarum salutis* appellat, cap. 55, 6, ne quis putaret, eam de pulcherrimo et mirando mentis oramento loqueretur, et sapientia meminisset, illum intelligere curiosarum rerum intelligentiam, et gloriosam pompam optimorum verborum, ob quam nonnulli ut sapientes gloriantur; in iis cognoscendis, quæ ad salutem et beatam vitam faciunt, tandem omnem sapientia collocauit, et nuncupavit, ut alebam, salutis divitiarum. Lactantius, lib. 3, cap. 48, cum illâ nobili et sublimi scientiâ virtutem adjungit, et defuit sapientiam, *virtutem cum scientiâ conjunctam*. B. Macarius, hom. 17, vult esse vitam secundum interiorerum hominem; quod esse genus sapientie magnificè putavit. « Qui ducuntur, inquit, secundum interierum « hominem ii sunt sapientes, miles, fortis et philo- « sophi Dei. » Quidam ad nobilem illam cognitionem saporem adjungunt, id est, affectum piæ atque motum bonæ et devotæ voluntatis suavissimè divina gustantis, sine quo non sit vera sapientia. D. Bernardus, serm. 84 in Cantica: « Sapientia, inquit, à sapere denominatur; nec dixerim reprehendendum, « si quis sapientiam saporem boni definat. » D. Augustinus, lib. 4 de Trinitate, magnam illius partem in cognitione sui reposuit, nec dubitavit dicere, in humano genere meliores scientie terrestrium celestiumque rerum antepone *nosse semetipsos*; omnium esse laudabiliorem, cui nota sit infirmitas sua, quàm qui eâ non perspecta vias siderum scrutatur, ignorans ipse quâ vi ingrediatur ad salutem. Quod secuti etiam alii Patres, finem esse christianæ sapientie voluit introire in intimos animi sinus, ibi appetitiones ad rationis dominatum adjungere, impium scelus vi mentis et divinæ gratiæ superare. Quod magnus Ecclesiæ veteris concionator ita celebravit, Eccl. 7, 20: *Sapientia confortavit sapientem supra decem principes civitatis*. In Græco est: *Sapientia fortiori juvabit*, præsidio erit, vim et robur conciliabit homini plus quàm magna multitudo dynastiarum et principum civitatis, qui alioquin potentissimi inter suos et generosissimi esse videantur. Eximio rem illustrat Chal-

dæa Paraphrasis in hunc modum: *Sapientia auxiliabitur sapienti, qui subegerit concupiscentiam malam, idè ut non peccet magis quàm decem imperatores qui fuerint in civitate*. Et nescio an huc intueatur S. Augustinus, lib. 4 de Sermone Domini, cap. 5, sed profecto paria dicit: *Sapientia, inquit, est contemplatio veritatis pacificans totum hominem, et suscipiens similitudinem Dei*. Præclarè. Homo in luce veritatis se atque sua cognoscit, clarâ victoriâ concupiscentiam subigit, turbulentos animi motus et perturbationes coerct, inde jucunda pax consequitur, et gratia, et virtutum vivi et eximii colores, qui Dei similitudinem exprimit, qui mihi gradus vere sapientiæ luminosus et expetendus omni studio videtur. Sed D. Paulus ipse sapientia florem esse putat in cognoscendo redemptionis opere et percipiendis vite Christi mysteriis; quam *sapientiam in mysterio* vocat, nimirum arcanam, neque mundo cognitam, propriam autem filiorum Dei; itaque de se aiebat, et profitebatur se nihil sapere, nihil scire, nisi *Jesus Christum crucifixum*, 1 Cor. 2, 7; hæc esse nobilissimam partem et colophonem vere sapientie, in quâ primi religionis satores apostoli excellere pulchrum putarunt, hæc se docere et loqui inter perfectos. In cruce pulpitem inveniebat, et suggestum eruditionis honoratum, in quo justius quàm in sepulchro Pherecydæ Syri elogium illud magnificè inscriberetur: *Τὸς οὐρανὸν ἴδων ἐν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν μέν ὀντις sapientie finis et perfectio*. In mirandis Christi operibus et vite cursu videbat scholas continuâ sapientie voce resonantes, quæ docerent humilitatem animicæ demissionem esse Deo charam et pretiosam; questum magnum esse pietatem cum sufficientiâ, pauperatem esse antepondendam opibus et superpeltili conquestis; esse gloriosum Dei causâ contumeliam pati; magis esse animi iudicium donare injurias, non ulcisci; ante oculos semper habendam

CAPUT XXIX.

1. Addidit quoque Job, assumens parabolum suam, et dixit:

2. Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos secundum dies quibus Deus custodiebat me?

3. Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, et ad lumen ejus ambulabam in tenebris;

4. Sicut fui in diebus adolescentiæ mee, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo;

5. Quando erat omnipotens mecum: et in circuitu meo pueri mei;

6. Quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivus olei;

7. Quando procedebam ad portam civitatis, et in plateâ parabant cathedram mihi?

8. Volebant me juvenes, et abscondebantur; et senes assurgentes stabant;

esse Dei voluntatem, illam sequendam, et vel dispendio vite suæ obedientiam illi præstandam, quam ipse mundi liberator cibum suum esse aiebat; delicias et corporis voluptates, et mundi pompam ambitionemque fugiendam, unde funeste sæpè clades et humanæ salutis ruinæ sequerentur; nihil esse beatius quàm purâ frui conscientia, quam nullus peccatorum navus commaculet; hic laborandi et patendi campum et palestram esse, post hæc vitam gloriarum esse tempus et præmiorum; brevi vitâ emi posse felicissimam immortalitatem. Hæc et alia infinita cum D. Paulus in exedris illis sapientiæ meditando cognovisset, atque altè in animum demisisset, ardebat incredibile desiderio Christum Jesum imitari, et rapere omnes secum eò cupiebat: *Exeamus, inquit, Heb. 13, 13, ad eum extra castra in improperium ejus portantes*. Oardorem! o mysticam et præstabillissimam theologiam, lauris baccis et amarantinâ corollâ dignissimam! o sapientiam verè celestem, quam filii hujus seculi opinantur stultitiam! Ita est, inquit idem magnanimus Paulus, nos stulti propter Christum, 1 Cor. 4, 10. Quinam illi? Apostoli primùm, deinde apostolici viri, pii denique omnes Christiani. Et usque nunc vere sapientie amatores, non discipuli mundi, sed Dei, sacram insaniam insanium; dicerem cum rhetore Græco *ἔργου πάθος, auream insaniam*. Est enim quedam insaniam sanctorum, quæ magna sapientia est; quam D. Ambrosius in Psalm. 59, *veram insaniam* appellat; eam in mundanis sint *falsa insaniam*, ut Regius vates meminuit. Doctor gentium vocat *stultum Dei, quod sapientius est hominibus*, 1 Cor. 1, 25. Sed meritò sim longior, si modos omnes recenseam, quibus celestium litterarum monumenta aut divini Patris de sapientiâ locuti sunt: quos fusiùs recenset Cresollius noster in Antologia, cap. 6, unde hæc compendio deprompta.

CHAPITRE XXIX.

1. Job vit bien que ses discours faisaient peu d'impression sur le cœur de ses amis, et que la misère extrême où il étoit réduit en étoit la principale cause. C'est pourquoi, prenant la parole, il continua son discours figuré, et dit:

2. Qui m'accordera d'être comme j'ai été autrefois, comme j'étais dans ces jours heurés où Dieu prenait lui-même soin de me garder avec tout ce que je possédais;

3. Lorsque sa lampe luisait sur ma tête, pour m'éclairer et me conduire, et que je marchais en assurance dans les ténèbres à la lueur de sa lumière;

4. Comme j'étais aux jours de ma jeunesse, lorsque Dieu habitait en secret dans ma maison;

5. Lorsque le Tout-Puissant étoit avec moi; et que, béniissant toute ma famille, j'avois le plaisir de la voir autour de moi empressée à me servir et à me plaire;

6. Lorsque, pour ainsi dire, je lavais mes pieds dans le beurre, à cause de la multitude de mes troupeaux; et que mes oliviers plantés dans les lieux pierreux étoient si chargés de fruits, qu'on pouvoit dire en quelque sorte que la pierre répandoit pour moi des ruisseaux d'huile;

7. Lorsque j'allois prendre ma place à la porte de la ville, où l'on rendoit la justice, et que l'on me préparait un siège élevé dans la place publique?

8. Les jeunes gens ne voyant, se retiraient par respect; et les vieillards se levant, se tenaient debout.